

HALŠTATSKÉ VÝŠINNÉ LOKALITY V JUŽNÝCH ČECHÁCH

OSÍDLLENIE JUŽNÝCH ČIECH

Osídlenie v južných Čechách od doby mladého paleolitu, mezolitu cez dobu bronzovú bolo sporadické, aj keď sa miestne prírodné pomery neodlišujú výrazne od podobných pahorkatín v západných Čechách, alebo na Příbramsku, kde sa osídlenie najneskôr od mladšej doby bronzovej vyskytuje. V období staršej doby železnej sa zintenzívňuje sídelná aktivita, ktorá nesie rysy skutočnej kolonizácie. Na sklonku doby halštatskej tiež vzniklo v regióne Prácheňska 8 hradísk či výšinných sídlisk, čo je takmer tretina doteraz známych lokalít tohto typu v južných Čechách.

KOMPONENTY HALŠTATSKÝCH SÍDIEL

Areály známe z Bavorska a Čiech sa vo svojej základnej podobe pozostávajú z niekoľkých komponentov, a to *priekopy* - vymedzujúcej základnú formu areálu, a vyhlbeného na najprístupnejších stranách, ďalej z *drevenej palisády* – prebiehajúcej takmer pravidelne súbežne s priekopou na súbežných stranách, a zo *vstupu* alebo *vchodu*. Tieto komponenty majú aj výšinné lokality z južných Čiech.

HMOTNÁ KULTÚRA

KERAMIKA

Najpočetnejším nálezovým inventárom halštatských opevnených a neopevnených sídlisk a aj hrobov (plochých i mohylových) je keramika. Úplnú prevahu má keramika vyrobená z piesčitého materiálu oproti minimálnemu množstvu keramiky vyrobenej z hlíny so silnou prímiesou tuhy. Medzi niektoré základné tvary keramiky patria *súdkovité nádoby (súdky)*, *hrnce*, *situly*, *amfory*, *amforovité zásobnice*, *lahvovité amfory*, *misky*, *taniere*, *teriny (hlboké misy)*, *koflíky*, *poháre*, *cedníky*, *pokrievky* a *zvláštne tvary*.

Na keramike sa nachádza aj výzdoba, či už zvonku, alebo zvnútra. Výzdoba býva *rytá*, *vytlačovaná jemná a hrubá*, *kolkovaná*, *tuhovaná*, *plastická* a ich rôzne kombinácie.

PRÍKLADY VÝŠINNÝCH LOKALÍT

BRLOH – STRŽÍŠEK

Jihočeská výšinná lokalita s doloženými aktivitami v paleolite - eneolite, HaD - LtA a Vs-NOV. Vzdialenosť od väčšieho vodného toku presahuje 10 km, ako aj od ďalších podobných lokalít. Úplná izolovanosť od poľnohospodárskeho zázemia. Mimoriadne výhodné umiestnenie v súvislosti s teoretickou dostupnosťou niektorých zdrojov. Z obdobia HaD - LTA k dispozícii keramický súbor a stavebné teleso v podobe valu. Výskum v sonde nepreukázal interpretovanie valu ako zvyšky skutočnej fortifikácie. V žiadnej sonde neboli objavené pod povrchové štruktúry identifikovateľné ako sídelné objekty. Tento záver je robený zo skúmania 27 m² areálu s rozlohou 0,45ha čo predstavuje 0,6%. Dá sa predpokladať existencia kolovej palisády, alebo hatenia na vale ktorá by umožňovala jeho obranné využitie.

BOUDY – HRAD

Z lokality preskúmané 114m² čo je 0,5 % celkovej rozlohy areálu. V sonde bola zaujímavá a interpretačne komplikovaná sekvencia vrstiev, ktorých vznik môže súvisieť s ľudskou činnosťou v mladšom praveku. Najzaujímavejším objavom doterajších dvoch sezón výskumu hradiska Boudy je existencia ďalšej línie ohradenia. Nie celkom doriešená je stále otázka vstupu do všetkých troch línií opevnenia. Podobne ako u Stržíšek za predpokladu existencie kolovej palisády na vale je vojenská funkcia dosť nejednoznačná.

TŘEBOHOSTICE HRADIŠTĚ ZÁMEK

Oválne hradište o rozlohe 1,3 ha a je situované na temene kopca v lokalite Zámek. Celý obvod hradišťa je obklopený valom v dĺžke 422 m, ktorý miestami dosahuje výšky viac než 2 m. Vnútri hradišťa je zrejma štvoruholníková ohradenie, ktoré je ale novodobé. Hradište vzniklo v neskorej dobe halštatskej (6. stor. p. n. l.), užívané bolo aj v dobe laténskej a ďalej vo vrcholnom stredoveku. Boli tu nájdené zlomky keramiky z doby halštatskej, laténskej a zo stredoveku. Údajne bol na hradišti nájdený bronzový náramok neskoro halštatského typu. Třebohostice patria do tzv. Věneckej skupiny, tj. medzi štyri hradišťa v strednom Pootaví, ktoré ležia na ose orientované od juhu k severu a sú datované do 6.-5. Stor. p. n. l. (Věneček, Němětice, Libětice, Třebohostice).

HRADEC U NĚMĚTIC

Hradisko Hradec u Němětíc - umiestnené na ostrožne nad Volyňkou bolo osídlené vo dvoch obdobiach - v dobe železnej a v dobe hradištnej a v oboch obdobiach bolo významným sídlom aristokracie a strážilo obchodnú stesku zo Solné komory. Němětické hradisko bolo využívané v priebehu 6. Stor. a na počiatku 5. Stor. p. n. l. (580 - 480/475 p. n. l.). Na východnej a južnej strane bolo hradisko dobre chránené strmými svahy. Na prístupnej, severnej a západnej strane, bolo hradisko chránené v dobe halštatskej priekopou a palisádou. Opevnenie vymedzovalo dvorec o rozmeroch 70 x 140 m. Brána bola umiestnená na západnej strane opevnenia. V priestore dvorca boli objavené zahĺbené chaty a väčší nadzemný dom s kolovou konštrukciou. Všetky stavby sa tu koncentrovali tesne podľa vnútornej steny palisády, zbytok priestoru dvorca zostal nezastavaný. Bolo tu nájdené veľké množstvo zlomkov keramiky (cez 7000), prasleny, dokladajúce tunajšiu výrobu textílií a tkanín, zlomky taviacich tyglíkov, časť hlineného nákončí mechu, snáď slúžiaci pri výrobe bronzu a bronzových predmetov, ale i železná struska. Němětické hradište je skôr než hradištom opevneným dvorcom (s paralelami v Bavorsku i v Čechách), čomu nasvedčuje typ opevnenia a umiestnenia v krajine. Nález prestížnej bronzovej spony svedčí o vyššom sociálnom postavení obyvateľov Hradce u Němětíc. Možno tu mal svoje sídlo nejaký lokálny vládca, ktorý bol však pravdepodobne podriadený vládcovi z neďalekého hradišťa Věneček (Zálezly). Hradec tiež pravdepodobne hral úlohu v diaľkovom i regionálnom obchode. Miesto bolo opustené z neznámych dôvodov. Neboli zistené žiadne doklady násilného zániku.

ZÁVER

Halštatské osídlenie sa v južných Čechách v podstate kryje s územím osídleným už v mladšej a neskoršej dobe bronzovej v BD až HB, pričom osídlenie HB je tu pomerne riedke. Dá sa predpokladať kontinuálny vývoj od stupňa HB k HC a HD. Kultúrny vývoj juhočeskej mohylovej oblasti v neskoršej dobe halštatskej po predchádzajúcom období rozmachu, charakterizovaným halštatskou mohylovou kultúrou naberá postupne na intenzite a zložitosti. V juhočeskom

halštatskom makroregióne je dnes známých celkom 28 výšinných lokalít, z toho 20 hradíšť a 8 a 8 výšinných sídlišť. Husté osídlenie, zložené zo sídelných, výrobných a pohrebných areálov predstavuje rozšírenie pôvodného jadra osídlenia v južných Čechách a zároveň vyvrcholenie pravekej kolonizácie.

LITERATÚRA

- MICHÁLEK, J. - LUTOVSKÝ, M. 2000: Hradec u Němčtic.

Sídlo halštatské a raně středověké nobility v česko-bavorském kontaktním prostoru.

Strakonice-Praha.

- DRESLEROVÁ, D. - HRUBÝ, P. 2004: Halštatské výšinné lokality v jižních Čechách

- Nové výzkumy dvou hradíšť, Študijné zvesti AÚ SAV 36, 105-130.

- www.archeolog.cz [http://www.archeolog.cz/region/cechy-jizni-jihocesky/C]